

VÁRKASTÉLY NEW YORKBAN

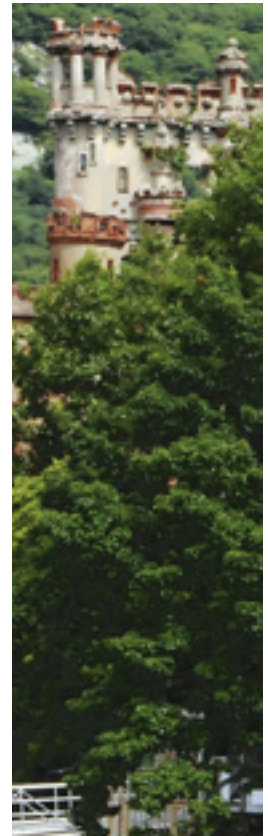
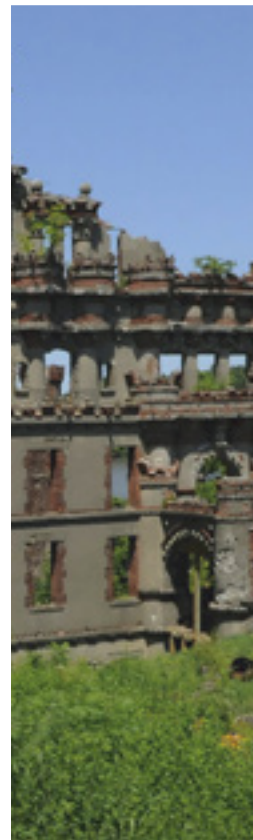
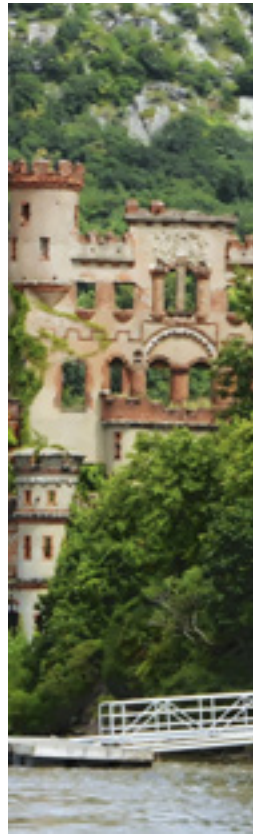
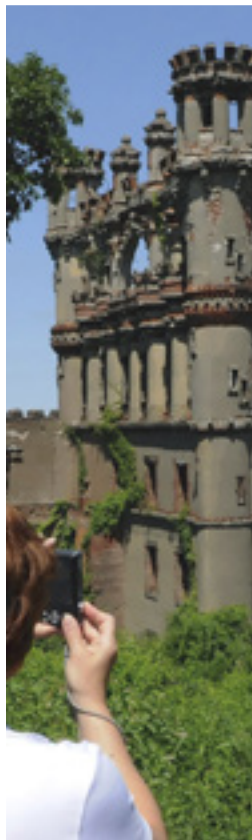
New York városától nyolcvan kilométernyire, a Hudson-folyó egyik félreeső szigetén áll egy elhagyott várrom. Hogy kerül Amerikába egy ilyen ősi épület? Ha alaposabban megnézzük, rájövünk, hogy ez a vár nem lehet olyan régi, mint amilyennek látszik, és az is feltűnik, hogy az épületen nincs egyetlen egyenes vonal vagy derékszög sem. A vár története a 17. század végi Skóciába vezet vissza.

◆ A németalföldi uralkodó, Orániai Vilmos volt az utolsó hadvezér, aki fegyverrel meg tudta hódítani a brit szigeteket. Miután megszilárdította hatalmát Angliában, meggyűlt a baja a vad és lázadó skót klánokkal. Azt követelte tőlük, hogy esküdjenek neki hűséget, és súlyos következményekkel fenyegette azokat, akik ellenkeznek. Az egyik legnagyobb és legerősebb klán, a MacDonaldek vonakodtak alávetni magukat az uralmának, ezért Vilmos a rivális Campbell-klán segítségével büntetőhadjáratot indított ellenük. A hírhedt glencoe-i mészárlás során brutálisan meggyilkoltak szinte minden férfit és fiúgyereket, akinek köze volt a MacDonaldekhez. Nagyon kevesen tudtak elmenekülni, de egyikük megmentette a klán zászlaját, és bevette magát a skót felföld hegyei közé. Erről a hőstettéről el is nevezték *Bannerman*nek.

Másfél évszázaddal később, 1854-ben a leszármazottai elhagyták az őseik földjét, és kivándoroltak Amerikába. Az élelmes kereskedő, *Francis Bannerman*, mégpedig ezen a néven az ötödik, New Yorkban üzletelt, stílusos módon lobogókkal, kötelekkel és más, jól eladható cikkekkel, amelyeket az amerikai haditengerészet aukcióin vásárolt föl. Fia, VI. *Francis Bannerman* már tizennégy éves korában óriási tehetségnek bizonyult.

Tévedhetetlenül meglátta az éppen befejeződött amerikai polgárháborúban rejlő lehetőségeket, és elérte, hogy a családja elképesztő mennyiségű szükségtelemmé vált hadianyagot vásárolt meg a kormánytól. A fiúcska rájött, hogy ezekben a termékekben nem csak a fémhulladékot kell látni, mert sokkal komolyabb értéket képviselnek.

Árulták a fölöslegessé vált hadifelszereléseket mindenkinek, aki csak jelentkezett: békeidőben gyűjtőknek, háborúban a hadseregnek. A felnőttek világába hamar beilleszkedő Frank Bannerman megnősült, három fia született, miközben egy-két évtized alatt a világ legnagyobb hadianyag-kereskedőjévé vált. Korabeli leírások szerint a brooklyni főhadiszállásukon többféle hadianyag volt felhalmozva, mint a világ bármelyik hadtörténeti múzeumában. Árultak lőszert, robbanóanyagokat és szuronyokat, hátizsákokat, nyergeket, hevedereket, egyenruhákat, sátrakat – mindent, ami a háborúskodással kapcsolatban volt. Az 1880-as évektől kezdve kiadott árukatalógusa egészen az 1960-as évekig megjelent, és a világ összes gyűjtője a csodájára járt. Aki ügyes vagy szerencsés volt, ládászámra vásárolhattott érintetlen, bontatlan polgárháborús relikviákat is. A ma Amerikában kiállított muzeális értékű ágyúk legalább fele innen származik.

Miután Frank az 1898-as amerikai–spanyol háború és az 1904-1905-ös orosz–japán háború maradványainak kilencven százalékát megvásárolta, nemcsak mérhetetlenül meggazdagodott, hanem az óriási mennyiségű árut is el kellett helyeznie valahol. Fia javaslatára a Hudson folyón található Pollepel-szigetet nézte ki erre a célra. 1900-ban meg is vásárolta, és elhatározta, hogy azt az irdatlan mennyiségű terméket egy igazán rendkívüli épületegyüttesben fogja elhelyezni. Pontos elgondolásai voltak minden részletéről, semmit nem is volt hajlandó rábízni másra. Mérnöki vagy építési képzettség nélkül papírra vetette a terveket.

Amikor felépültek az épületek, egy középkori skót vár emelkedett a folyó fölé, pontosabban annak egyéni, eklektikus és szeszélyes változata. Építésénél a történelmi hűség nem sok szerepet játszott, az érzelmek annál inkább. Mindenhol ötletszerű díszítések, domborművek, történelmi és bibliai jelenetek sorakoztak. A vonalak girbegurbák, a sarkok kiszámíthatatlanul egyenetlenek voltak. Ebben a valószínűtlen világban helyezte el Frank

Bannerman Amerika egyik legnagyobb fegyver- és robbanóanyag-arsenálját, George Washington egyik asztalát, William Perry északi-sarki expedíciójának felszerelését, számos történelmi és háborús relikviát, valamint a családja régi emlékeit.

Bár Bannerman 1918-ban meghalt, gyermekei és unokái egészen az 1970-es évekig tovább folytatták a kereskedelmet. A szigetet a rajta álló várral együtt 1967-ben eladták New York államnak. Az eladható árut persze magukkal vitték. Az értékes relikviákat a Smithsonian Intézet kapta meg, bár állítólag néhány családi emlék ottfelejtődött a romos falak között. Az új tulajdonos eleinte kalandparkot akart berendezni a Pollepel-szigeten, de az épületegyüttes 1968-ban leégett. Azóta a területet nem lehet látogatni, mert a megrongálódott, ráadásul kontár módon épített falak és tetők életveszélyes állapotban vannak. Az uralmat a kígyók és a kullancsok vették át. New York állam tervei között persze szerepel a komplexum helyreállítása és megnyitása, de az érdeklődőknek egyelőre be kell érniük a romantikus fényképekkel. ♦

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

▼ SZÁRNYAK, SZÖRFDESZKÁK, — BIZTONSÁGI ÖVEK

◆ Harag napja vagy öröm napja? Független labirintus vagy égbe röppenés? A végső napra számtalan képet és hasonlatot eszeltek már ki, miközben lehet, Isten fejében a kezdet és a vég ugyanaz. Emberként persze csak a végességben tudunk gondolkodni, a végtelennel épp úgy vagyunk, mint az egymásra licitáló kisiskolások: millió-billió-trillió-billiótrilliópluszegy-min digegyeltöbbmintamitmondasz! És persze kétségtelenül elkövetkezik életünk záró pontja, és csak találgathatjuk, „*mi álom jöhet a halálban, / ha már leráztunk minden földi bajt*”.

A cseh költő az átlényegülés mozzanatait keresi, amelyek már mostani életünkben elárulhatják, milyen lesz, amikor az idő beteljesedik, elárasztja és véglegessé kocsonyásítja a létezését. Hiszen vannak örök-lét-pillanataink, ez kétségbevonhatatlan. A túlvilág köztünk jár. Másképp hogyan magyarázzuk a szivárványt, a hőségben rezgő levegőt, a víz örvénylő rétegei torzította illékony haltestet, a déjà vu-érzeteket, az intenzív álmokat, tájakat, emlékeket?

Szeretjük naivan úgy képzelni, hogy az az átkozott Newton papa tehet mindenről. Ha ugyanis gravitáció nem lenne, ha az öregfiú hagyta volna zizegni az almákat az égen, akkor mi is szabadon röpdösnénk, mint az angyalok. Az asztalról ellibegne tányér és pohár, kacéran keringőznének a faszírok, spirális szalagokat bővéskedne a levegőben a mustár, virágszirmok gyanánt bomlana széjjel a pohár bor. Milyen vidám és természetfeletti lenne szvingelő ruhadarabok, betontömbök, úthengerek és elefántok közt szörfölni odafenn!

Az emelkedés, a súlytalanság képzetei után jön a tisztulás: bárcsak hibáink, vétkeink, kudarcaink is lemoshatóvá válnának hirtelen, ahogy Bethsabé lábáról oldódik a kosz.

Aztán az arányok is megváltoznak, a csepp tenger lesz, a tenger pedig csepp, a mikroba víziló, a borjú papucsállatka. Nem kell szégyenkezni kicsiségünk miatt a dinoszauruszok előtt, sem ormótlan nagyságunk miatt a széttaposott hangyatelemek felett.

Ahogy a részegség, az örület is az élet túlpartjára ragadja az elmét, homályosabban látjuk ezt a világot, és tisztábban egy egészen másfélét. Az összefüggések rendje felborul, a marionett mozgatja a kezét, a lekvár teszi el nagymamát, a talicska húzza a kubikost, az autókerek göngyöli maga alatt az aszfaltot.

Szabadulás, tisztulás, könnyebbedés, akadálytalan siklás, matekos eszünk elvesztése, a logika túlszárnyalása: így képzeljük a végső napot, az életen túli életet. Készülni mindenestre nem árt rá, a Jelenések Könyve jó kis tájékoztató füzetnek tűnik. Szárnyakat beüzemelni, biztonsági öveket kikapcsolni, a filozófia kockáit összerázni a pohárban, szörfdeszkát bekészíteni, vigyázz, kész, rajt! ◆

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

FELSZABADULÁS

Arra a híre ébredtem, hogy valaki levideózott egy tornádóban repülő tehenet. Nem néztem meg, mint ahogy egyéb fájdalom-felvételeket sem szoktam – a kép ugyan bámulatos, de én rögtön a szerencsétlen, rémülettől bőgő állat helyébe képzeltem magam, és elment a kedvem a látványosságtól. Szórakozni nem tudok rajta – amit érzek, az valami olyasmi, amit a romantika kora szent borzadálynak hívott. Az ilyesmi mindig a végső időket idézi meg, a felborult világrendet, ami túl van az ésszel felfoghatón. A viharok mindig felfogatnak, és a klímaváltozás korában a legbaljósabb végítélet-előjelek közé tartoznak.

A második világháborút követő magyar költészetben gyakoriak az efféle képek, a döbbenet szavai a háború képtelenségét próbálva leírni. „Kutat a kéz, házak alá nyúl, / az ember fészket meg-leli; / én láttam a velőt / utca-kövön lecsorgani” – írja Nemes Nagy Ágnes, és Szabó Magda ekképpen kontráz rá későbbi kötetcímme emelt versében: „Én láttam, mint az antik látomásban, szilfán halat, s a Barna utca táját egy dörrenésre szétágulni sebbé, melynek mélyén bámész testek rohadtak”. Az antikvitástól napjainkig sorolhatnám a végítélet-verseket, még egyetlen utolsót muszáj felidézniem, Cselanó Tamás középkori versét (Babits fordításában) az utolsó ítéletről, mert ez nagy hatással volt a költészetünkre is: „Ama nap a harag napja, ... Mily irtózat fog az lenni, ha a Biró el fog jönni...”

A mi végítélet-képünk csupa irtózat, harag, félelem. A most tárgyalt versünk azonban nem ilyen. Finom szürreális gyakorlat, a lélekemelés álomi kísérelte, amelyben nyoma sincs a halálfélelemnek. Egységet mutat, ahol a kétely szertefoszlik, szabadságot mutat, még a gravitáció terhét is levetve, gyermekek és bábok egymást irányítják, mese és képzelet egymásba úszik át. A borzalom persze itt is jelen van, világvégi villámlás, kántáló őrület, élőket megérintő halottak – de aki nem fél, annak minden csak játék és könnyűség, minden csak lebegés. Emlékszem, édesapám mesélte, hogy pici gyerekként milyen gyönyörű volt messziről nézni a háborúban a rakéta-sorozatvetők káprázatos tűzijátékát – még maga a „Sztálin-orgona” szó is valami tempolmi titoknak hangzott akkor, hiába látta a felnőttek félelmét.

Korunk másik irányzata az irracionális, de persze gyönyörű túlvilághit. Odaátról visszatért agysebészek tesznek tanúságot, hogy a mennyország létezik, vallástudósok sorolják érveiket. A költészet azonban nem érvel: megmutat. Még életünkben átlényegít, megtapasztalhatóvá teszi a könnyűséget a szépségen keresztül. Aki fényes verseket olvas: nem fél már a haláltól. ♦

TEREZA RIEDLBAUCHOVÁ AMA NAPON MINDEN KÖNNYŰ

és fellibben
a dolgok átítatódnak fényvel
a szél felemelte levél
földet többet nem ér
Bethsabé egy tócsában mossa lábát
a víz ez a gazdájától szökött
szutykos kis állat folyóvá nő, bele lehet merülni
ama napon Hölderlin az örömről dalol
s megőrül valami félreeső zugban egy tölgy alatt
ama napon kételyeink szertefoszlanak a
villámlás határtalanán tágítja a horizontot
és a marionettek mozgatják a gyerekek kezét
kevés a bor is, a bor, mely fénynek börtöne
és melynek fény a börtöne
ama napon ki-ki siklik, nem lépdél
s a fűre balzsam száll még tél előtt
szinte fellibbensz a földről
bárki felebarátod hátulról megemel
s máris halott

»»» Lackfi János fordítása

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

FELTÁMADÁS

Görgey Gábor

MÉG MA

*Nem a szétfosló álomsemmiben,
nem a vágy mézeskalácsországába jutva be,
nem a javulás labirintusán végigtapogatózva,
nem a kikövetkeztetett gondolatok szerint,
nem mitikus áttételeken át,
nem az anyagmegmaradás elve alapján,
nem irodalmilag és nem jelképesen,
nem is jövőre és nem is holnap, hanem*

*még ma
velem leszel a paradicsomban.*

- ◆ A vers első nyolc sora *nemmel* kezdődik. A költő nemet mond azokra a széltében-hosszában elterjedt hamis elképzelésekre, amelyekkel oly sokan próbálták, próbálják tagadni Jézus feltámadásának tényét, történeti valóságát. Jézus és nyomában az ember feltámadása nem a halálfélelem ellen kitermelt hiú, szálnalmas emberi vágy, hit valami szétfosló álomsemmiben. Nem is a javulás labirintusán végigtapogatózva lehet kiérdemelni, jötettekkel, a parancsolatok teljesítésével, egyre jobbá válva, s végül méltónak bizonyulva a mennyei örök életre. A feltámadás nem jutalom holmi érdemekért. A feltámadás hite nem a logika következtetésének megvalósulása, nem azért létezik, mert az ember levezeti, hogy ha Isten van, akkor feltámadásnak is lennie kell. Bár ez igaz, de Jézus nem

ettől támadt fel, és az egyén sem ettől fog feltámadni. Nem is mitikus áttételeken át jön a feltámadás. Krisztus feltámadása nem mítosz. Nem olyan, mint az ókorban elterjedt pogány misztériumvallások hőseinek, isteneinek, Dionüszosznak, Ozirisznek, Mitrásznak, a természet vegetációs isteneinek feltámadása. Az ókori elképzelések szerint ezek a természettel együtt évente meghalnak, majd feltámadnak az évszakok ciklikus változásával, míg Jézus, velük szöges ellentétben, a Római levél 6,9 szerint egyetlenegyszer halt meg a bűnökért, és egyszer támadt fel, úgyhogy nem hal meg többé. Azóta is, ma is él. Az ő feltámadása nem mitikus esemény, hanem valóságos, azaz történelmi esemény volt. És Jézus nem az anyagmegmaradás elve alapján támadt fel test szerint, folytatja a költő. Nem testének földi anyaga támadt fel, hanem új, szellemi, romolhatatlan testet adott neki Isten, olyan testet, amelyről ugyan nem sokat tudunk, de azt biztosan, hogy nem vonatkoznak rá a fizikai anyag, a biológiai test törvényszerűségei. Végül Jézus *nem irodalmilag és nem jelképesen* támadt fel, ahogy sokan, egyes teológusok is vélik. Szerintük az evangéliumokat olyan korban írták, amikor az emberek mitikus módon gondolkodtak, ezért a bibliai írók sem szólhattak hozzájuk másképp, csak a mítoszok nyelvén. Ilyen mitikus beszéd volna a Jézus feltámadásáról szóló beszéd is, amelyet, úgymond, „mítosztalanítani” kell. Nos, e kifejezés annyira hátborzongató, hogy már csak ezért sem lehet igaz.

—
A FELTÁMADÁS – VALÓSÁG.
—

Eugène Burnand (1850–1921): Péter és János apostolok futnak Jézus sírjához a feltámadás reggelén, 1898

Görgey a tagadások sorát egyetlen állítással, Jézus szavával zárja, amelyet a kereszten mellette függő jobb latornak mondott: „*Még ma velem leszel a paradicsomban*”. A feltámadás nem a távoli jövőben történik, hanem még ma, a lator halála és az ő, Jézus halála napján. A test szerinti feltámadás ugyan a végső nap eseménye lesz, amikor Jézus másodszor is eljön a földre, ezúttal ítélni élőket és holtakat – ki tudja, milyen sokára. Mégis az a helyzet,

hogy a meghalt ember számára ez a nap, a feltámadás napja nyomban a halála után, *még ma* kezdetét veszi, mert a halál után az egyén számára nem létezik többé idő, időmúlás. Az egész ember testestül-lelkestül a halál öntudatlan állapotában van, ahogy a Biblia kifejezi: alszik, nem tud magáról, és a halála utáni első tudatos élménye az lesz, hogy feltámad. Úgy, ahogy Krisztus feltámadt – valóban feltámadt! ♦

A SZÖVEGEKBEN HISZEK

Kislányos megjelenésű, egérkehangú, könnyen el tudja magát nevetni. Amikor azonban a már korán hivatásául választott témára, az irodalomra terelem a szót, *Santaveczt Anita* határozott lesz, mint egy professzorasszony. Hogyan lesz egy ilyen lányból irodalomtörténész? Miért gondoljuk azt, hogy ez a foglalkozás inkább férfiaknak való? Miért nem ismerünk több női szerzőt a klasszikus magyar irodalomból?

◆ A Trefort-kertben, az oktatási reformer rigorózus szobra mellett ülünk. A huszonegy éves, vértesszőlősi és tatai kötődésű lány idén fejezi be a tanulmányait az ELTE-n, hazánk legrégebb óta folyamatosan működő felsőoktatási intézményében, ahol magyar nyelv és irodalom alapszakosként a klasszikus magyar irodalom iránti fogékonyságát a csúcra tudta jártni. „A klasszikus magyar irodalom, vagyis ahogy itt mindenki nevezi, a klasszmagyar iránti elköteleződéseim gimnáziumban kezdett körvonalazódni, de még egyértelműbbé az egyetemen vált – kezdi mesélni a talpig feketébe öltözött, fekete magassarkút viselő lány. – Leginkább olyan szépirodalmi prózaszövegekkel foglalkozom, amelyekben festmény- és képleírások, deskriptív mozzanatok vannak, másrészt női szerzők műveit vizsgálom” – teszi hozzá. Azok, akiknek nincsenek behatóbb ismeretei a klasszikus irodalomról, azt hihetik, ezek a szövegek ódon, dekadens leírások főúri lakosztályokról, arisztokrata intrikákról, vagy elhalt eszmékről szólnak, netán nehéz, poros egyházi művek. Anita már annyit elért, hogy a környezete kezdje sejteni: a klasszikusok felfedezése meglepően modern tapasztalatot is kínál, például Arany János és Czöbel Minka munkássága remekül szemlélteti ezt.

Anita ősztől mesterképzést végez, az irodalom- és kultúratudomány szakon a klasszikus magyar irodalom szakirányt jelölte meg. „Oda viszonylag kevés hallgató

jelentkezik, talán azért, mert ez nem szexi, pedig ez nem így van” – szögezi le, egy másodpercnyre eltűnődve. Ahhoz, hogy egy-egy szakmai műhely létrejöhessen, sokszor a hallgatók kezdeményezésére van a legnagyobb szükség, elvégre, ha nincsen elég érdeklődő az adott téma iránt, felesleges lenne foglalkozást tartani. Anita tavaly hallgatótársával, Fazekas Júliával közösen létrehozott egy fórumot a klasszikus magyar irodalom tanulmányozására. „Vitekné Balogh Piroska tanárnővel, a XVIII–XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék docensével beszéltem először arról, hogy jó lenne létrehozni egy olyan társaságot, ahol klasszmagyarral foglalkozhatnánk. A Klasszmagyar Műhelyt azóta is az eleven hallgatói lelkesedés tartja életben, kilenc hallgató az említett tanárnő szakmai felügyelete mellett, tanszéki hozzájárulással, hetente egyszer tart másfélórás foglalkozást az egyetem egyik termében. Habár a műhely egyetemi kötődésű, alapvetően nyitottak vagyunk minden érdeklődőre. A reál beállítottságú bátyám például finoman cikiz azóta, amióta eljött az egyik foglalkozásra, hiszen számára egészen szokatlan mindaz, amit vizsgálók.”

A műhelytalálkozókon nem kizárólagosan a XVIII–XIX. század alkotóinak életművébe ássák bele magukat a huszoneves irodalomtörténészek. Van például olyan XX. századot kutató hallgató is, aki nagyon élénken be tud kapcsolódni a foglalkozásba. „Kiemelt figyelemmel fordulunk Cholnoky Viktor felé, *A Hét és a Nyugat* című irodalmi

folyóiratokban is publikáló szerzőhöz, akinek az irodalmi működése túlsúszik a századfordulón, hiszen 1912-es haláláig aktív maradt. Őt állítottuk középpontba az »Álarcoskodás a mi mesterségünk« című májusi, kétnapos konferenciánkon, az ELTE bölcsészkarán – ez volt a műhelyünk által szervezett első nyilvános programsorozat. Előadók jöttek többek között Debrecenből, Szegedről, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemről” – meséli Anita.

Szakedolgozatát Dukai Takách Judit költői teljesítményének szentelte, aki többek között Berzsényi Dániel levelezőpartnere volt. Az ifjúkorától publikáló szerző alakja Anita több irodalmi tanulmányában feltűnik. „Az a célom, hogy idővel egy olyan szövegi kiadást hozzak létre, amely helyére teszi Dukai Takách irodalmi szerepét. Éppen mostanában adtam be a pályázatomat a Nemzeti Kiválóság Programra, mert szeretném az alap, primer szövegeit összegyűjteni a soproni levéltárból. A debreceni kutatócsoport textológiai műhelye segíthetné az online, esetleg később a nyomtatott szövegi kiadást, de ez messze van még. Dukai Takách Judit, akiről Berzsényi az egyik költeményének címében is megemlékezik, olyan női szerző, akit érdemes lenne beemelni a tudományos diskurzusba.”

Amikor megkérdezem, hogy hátrányban vannak-e a női szerzők a szakmai megítélést vagy az oktatásban

játszott szerepüket tekintve, Anita nem gondolkozik a válaszon: „Ha az egyetemi képzést nézzük, azt tapasztaljuk, hogy a klasszikus magyar irodalmi előadáson például kizárólag Czöbel Minka műveit kell olvasni, neki is csak a líráját, pedig a prózájával is lehetne foglalkozni. Mindez azért meglepő, mert számtalan írónő munkásságáról tudunk. Ugyanakkor, ha a női szerzőkről van szó, szeretném elkerülni, hogy feminista-nak tartsanak, hiszen nem vagyok az. Próbálok neutrálisan nézni az összes szöveget, nem szempont, hogy nő vagy férfi írta. Irodalomtörténészként nem kereshetek női poétikai jegyeket, hiszen a szövegben hiszek. Weöres Sándor »Psyché. Egy hajdani költőnő írásai« című alkotásáról mindaddig azt tartották, hogy Dukai Takách Judit vagy kortársa, Újfalvi Krisztina írta, amíg a költő nem jelentette be, hogy az ő munkája. Amikor egy krimiben meggyilkolnak valakit, nem várhatjuk el, hogy a szerzőnek legyen tapasztalata a gyilkolásról. A feminista kritikusok viszont azt hozzák példának, hogy a szüleiéről csak egy nő tud igazán írni. Erre nem szabad alapozni.”

Anita tervei között szerepel, hogy ismertebbé tegye Dukai és Czöbel mellett például Lux Terka és Ritoók Emma irodalmi munkásságát is, de a névsor még jó eséllyel bővülhet. ♦

SZABÓ
BORBÁLA

EGY KIS HIPOCHONDRIA

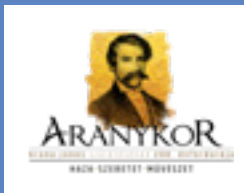
- avagy: az író nő reggele

Ébren volt már, de még nem merete kinyitni a szemét. A szívét ellenőrizte, hogy helyes ritmusban ver-e. Egy ideje ugyanis előfordult, hogy egy-egy dobbanásnyit kihagyott, mintha megállni készülné – majd aztán szaporábban kezdett verni, hogy bepótolja a kimaradt ütések. Az író nő réges-rég utánanézett ennek az interneten: extraszisztolénak hívják ezt a panaszt, és általában nem jelent komolyabb bajt. Általában. Hacsak nincs szó mégis súlyos szívritmuszavarról, pitvarfibrillációról, amely hirtelen szívhalált eredményezhet. Egy szó mint száz: a tünet súlyos aggodalomra adhatna okot – ha fennállna. Mindenesetre ezen a kedd reggelen szerencsére nem állt fenn. Folytatódhatott a reggeli önvizit.

A szív után következett az agyi folyamatok rutinellenőrzése. Az író nő magában szavalni kezdte a Szózatot: „Hazádnak rendületlenül / Légy híve, oh, magyar; / Bölcsőd az s majdan sírod is, satöbbi satöbbi”. (Magában elnézést kért Vörösmarty Mihálytól, hogy egészségügyi célokra használta ezt a zseniális verset.) Jó, ez úgy tűnik, rendben van.

Illusztráció: Balassa Nikolett

JÁTSSZON VELÜNK!

12 részes sorozatunkban az Arany-emlékévet ünnepelve kortárs írók és költők Arany János által inspirált műveit közöljük a hozzájuk készített vizuális újraértelmezéssel együtt.

MELYIK ARANY-MŰRE EMLÉKEZTETI ÖNT SZABÓ BORBÁLA NOVELLÁJA?

Küldje el a helyes választ a hónap utolsó napjáig a szerkesztoseg@kepmas.hu e-mail címre! Sorsolás a következő hónap első munkanapján. A nyertest e-mailben értesítjük, nyereménye Lackfi János és Szabó T. Anna „Ikertükör” című kötete.

Megállapítható, hogy ezen a reggelen nincs afáziája. Hajlama volt ugyanis a migrénes fejfájásra, amelynek egyik megelőző fázisa lehet a beszédzavar. Reggelente ezért mindig ellenőrizte, nem lettek-e hűtlenek hozzá a szavak – ami egy író számára ugye maga a pokol, megélhetési szempontból meg nyilván kész csőd.

Most, hogy kiderült, nincs afáziája, és extraszisztólé sem kínozza ma reggel, bátran, már-már vidáman nyitotta fel a szemét, készülve az új napra, ám ekkor – basszszuskulcs, hatalmasat dobbant a szíve!!! Konstatálta azt is, hogy a bal szemével homályosabban lát, mint a jobbal!

– Atyaúristen! – fohászzkodott magában, és előjött az extraszisztolé. – Egy ÚJTÜNETHET?! Pont ma, amikor novellát kell írnom, amikor nyakamon a kés, szorongat a határidő?! Derült égből zöldhályog?

Az írónő pulzusa az ezekbe emelkedett, keze remgett. Erről észébe jutott, hogy legalább két napja nem mérte már a vércukorszintjét. Reszketegen megszúrta magát a kis lándzsával, a vért rákente az ellenőrzőcsíkra, miközben felváltva csukta-nyitotta a két szemét, azt vizsgálva, hogy egymáshoz képest hogy teljesítenek. Hú, de sűrű ez a mai reggel! Mennyi tennivaló!

A bal szemével homályosan látta, hogy a vércukormérő 4.8-at mutat. Na, ez legalább rendben van. Tehát nem az elhanyagolt cukorbetegség miatt vakul.

Úgy határozott, hogy novelláírás helyett ma inkább felkeresi a szemészetet. A folyóirat várhat – gondolta harciasan –, a vakulással viszont nem lehet viccelni! Lelki szemei előtt megjelent a nyugalmat árasztó, hűvös rendelőintézet, ahol majd sok emberrel jól elbeszélget, lelki orrával máris érezte a finom fertőtlenítőszagot, és elképzelte, ahogy a remélhetőleg jóképű szemorvos (akit, ha csak fél szemmel, de látni fog!) megoldást nyújt a problémára.

Tettre készen felült az ágyban. Várt egy picit, de szerencsére nem érezte az ismerős fájdalmat, ami a nyakából szokott felfelé kúszni a tarkójába, néha egész napokat téve tönkre. Kibotorkált a konyhába – óvatosan, fokozatosan helyezte a padlóra a szülések óta visszeres lábait, nehogy hirtelen öntse el ereit a vér, mert nem szeretne ma az érsebészetten kikötni, főleg hogy várja a csinos szemész!

Ahogy kifelé ment, a laptopjára esett a pillantása, amin már három napja nem írt egyetlen szót se. Éppen csak elkezdett egy történetet a magazinnak: egy nőről szólt, akinek a szeretője megölte a férjét, és a bíróságon kötöttek ki, de fogalma se volt, hogy folytassa, pedig a szerkesztő már háromszor is jelezte, hogy itt a lapzártá. *Meddő napok! Üres lapok!* – tűnődött keserűen. – *Kezdet elég; de semmi vég. Lesz-e idő valaha még, melyben erőt s kedvet kapok?*

Ekkor éles fájdalom hasított a gyomrába. Jaj, ne, a gyomorszájsebem! Róla megfeledkeztem! Ostorozta magát, amiért este elfelejtette bevenni a savlekötőt (ínyencebbek kedvéért: szelektív protonpumpagátló) gyógyszerét. Ez is a hülye novella miatt van, mi a fenének vállalta el? Egyszer még belepusztul ebbe az embertelen hajszába! Gyilkosok! Értsék már meg, hogy az író nem automata, akibe ha bedobják a pénzt, köpi a művet! (Bár egyszer beledobhatná előre, hátha jobban köpné, meg lehetne próbálni.)

Ekkor hirtelen megdermedt. Mint a szimatoló eb, leselkedő pozícióba állt. Fülelt, hallgatózott, szaglászott. Eszébe jutott valami.

A laptophoz rohant, leült, és egy lendülettel befejezte a novellát. Ahogy írt, érezte, hogy ez most csodálatos lesz, fantasztikus lesz és gyönyörű: ezt nem is ő írja, hanem valakik diktálják fönről. És elfelejtett minden tünetet és minden veszélyt, csak írt, írt, írt.

Közben teljesen mellékesen rájött, hogy éjszaka a bal oldalán aludt, és csak simán elfeküdt a szemét.

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
FRISS FORGÁCSOK

A KÖLTŐ MINT VUDUBABA

◆ Hőzöngési szabadság van, és remélem, hogy akik a költőkbe rúgnak bele párat a neten, azok kidühöngik magukat, és pár taslival kevesebbet osztanak ki otthon. Ha az irodalom tud woodoo-baba lenni, és felfoghat pár másoknak szánt ütést, az nagy szó. Amúgy is jót tesz az irodalomnak a szenvedélyesség, inkább utálják, mint hogy ásitó unalommal hagyják a polcon penészedni. Valahogy azt, hogy „*bús düledékeiden, Husztnak romvára*”, senki se teszi fel nagyszájú kommenttel. Nyilván, mert mindenki érti, és mindenkinek tetszik.

Ezzel amúgy semmi baj, dehogyan kell, hogy mindenki ugyanazt a verset szeresse! Vagy amikor valaki azt írja, „muszály lenne” több klasszikust tenni a könyvekbe, vagy éppen így kezdi: „WTF, bezzeg Petőfi még tudott írni”, akkor egészen vicces a kép. Tuti, hogy ők a Helyesírási szabályzattal (pardon, Hejesírási szabályzattal) meg a Petőfi-összessel kelnek-fekszenek. Az élő költő könnyű prédának tűnik, bele lehet kötni, egészen olyan, mint egy normál Facebook-lakó. A netvándorok amúgy is bokszsáknak használják a másikat. Akár a férfivécé falára rótt firkákban.

Különben meg igazuk van, én kihagynám a tankönyvek-ből az avarban héjaként szeretkező Adyt, Aranytól az Ágnes asszonyt, aki szeretőjével bünszövetségben megöli férjét, József Attilát, aki ha kell, embert is öl, a Kőszívűt, ahol agyba-főbe lövöldöznek, a verekedős Pál utcai fiúkat meg az Egri csillagokat is a sok kiontott bélel.

Ha szolgálati közleményként értelmezzük egy vers sorait, nem biztos, hogy jó úton járunk. „Ady Endre nyilatkozatában

kijelentette, ő Góg és Magóg fia, illetve Dózsa György unokája, így brit tudósok szerint megerősítést nyert, hogy Dózsa György két fia, Góg és Magóg vérfertőző viszonyt ápolnak egymással.” Mi van?

A közéletben rengeteg az epehányás, a gyűlölködés, ám a szolidaritás szép történetei is előjönnek időnként. Ennél jobbat író ember számára keresni sem lehet, olyan, mint egy *Shakespeare*-dráma. A legaljasabb, legmocskosabb és a legszebb, legkülönlegesebb kavargó együtt. Mindig sírunk, miért nem élünk inkább Svájcban, de egy biztos: ebből a vulkanikusan izzó hangulatból remekül lehet dolgozni. *Szophoklész* mondta, sok van, mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb. A görög nyelvben az a melléknév nemcsak a csodálatost, hanem a borzalmast is jelenti. Sok van, mi borzalmas, de az embernél nincs semmi borzalmasabb, sok van, mi izgalmas, sok van, mi felemelő, sok van, mi unalmas... Folyton figyelek, mindig van bennem egyfajta nyugtalanság, amit az élet hullámzása kelt.

Még sose hallottam, hogy egy dzsessz-zenészt kritizálnának, amiért túl sok hangot fúj ki a hangszerén. Az irodalom számomra életforma, és nemigen írok, ha nem érzem úgy, hogy valamit meg kell fogalmazni. Amúgy meg nem a *sok* vagy a *kevés* a fő kérdés, hanem a minőség. Akinek nem tetszenek a dolgaim, nem azért nem szeret, mert sok van belőlük, hanem mert nem neki valók. „Írj kevesebbet, és szeretni foglak!” – ez az üzenet számomra értelmezhetetlen. *Weöres* minden áldott nap írt, mégse rosszabb költő *Pilinszky*nél. ◆

hirdetés

Szent István Rádió
szentistvanradio.hu

EGYER 91.8 MHz | MISKOLC 95.1 MHz | TOKAJ 101.8 MHz
SATORALJAÚJHELY 90.6 MHz | GYÖNGYÖS 102.2 MHz
ENC 95.4 MHz | HATVAN 94.0 MHz | TÖRÖKSZENTMIKLÓS 96.4 MHz

Map locations: ENCS, SATORALJAÚJHELY, TOKAJ, MISKOLC, EGER, GYÖNGYÖS, HATVAN, TÖRÖKSZENTMIKLÓS

KILENC NAP KAPOLCSON A KÉPMÁSSAL

28.

·MŰVÉSZETEK·
·VÖLGYE·
·2018·
07.20-29.

KÉPMÁS-ESTEK A MŰVÉSZETEK VÖLGYÉBEN 2018. JÚLIUS 20-TÓL 28-IG
MINDEN ESTE 22 ÓRÁTÓL

HELYSZÍN: **KALÁKA VERSUDVAR**

'18.
07.

NŐRŐL ÉS FÉRFIRŐL CSALÁDI KÖRBE

- 20. Bolyki Balázs és Bolyki László** –
Öröklött szerepek, vágott minták
- 21. Tóth Ildikó és Domokos László** –
Párként egy szakmában 1.
- 22. Gryllus Dániel és Gryllus Dorka** –
Apa, lánya és a világ
- 23. Berecz István és meglepetésvendége** –
A népi kultúra férfi- és nőképe
- 24. Tompos Kátya és Hrutka Róbert** –
Férfi és nő, mint alkotópáros
- 25. Szabó Borbála és Nényei Pál** –
Létezik-e férfi és női irodalom?
- 26. Herczku Ágnes és Nikola Parov** –
Párként egy szakmában 2.
- 27. Szabó T. Anna és Dragomán György** –
Párként egy szakmában 3.
- 28. Györgyi Anna és Kiss Csaba** –
Párként egy szakmában 4.

A KÉPMÁS SZERKESZTŐSÉGE KILENC NAPON ÁT KITELEPÜL A KAPOLCSI MŰVÉSZETEK VÖLGYÉBE, HOGY AZ ITTHON MARADÓKNAK NAPI HÍREKKEL, A FESZTIVÁLOZÓKNAK PEDIG KÉPMÁS-ESTEKEL SZOLGÁLHASSON. VÁRUNK MINDENKIT SZERETETTEL A KALÁKA VERSUDVARBAN.

A program a

Média a
Családért
Alapítvány

megrendelésére a

támogatásával készült.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA –
BAKA ILDIKÓ, FODOR KRISZTINA

SOROZAT –
KIMENŐ

JÚLIUSI KIMENŐ

HARCSA VERONIKA – GYÉMÁNT BÁLINT QUARTET

A művészek a korábbi duókoncertek után elhatározták, hogy felvesznek egy lemezt ritmusszekcióval, vagyis dob és nagybőgő társaságában – ehhez sikerült megnyerniük két belga zenészt. Az új lemezt közvetlenül a Kapolcs előtti napokban rögzítik majd, így teljes lendülettel tudják megnyitni az előadással az udvar programját.

Kapolcs, Művészetek Völgye, 2018. július 20.

Harcsa Veronika és Gyémánt Bálint a Művészetek Völgye sajtóeseményén

BABEL SOUND FESTIVAL 2018

Az ingyenes világzenei fesztivál a kultúrák találkozásáról szól, a zenei programok mellett gasztronómiai bemutatók, színházi előadások, workshop és táncházak várják az érdeklődőket. A szervezők gyermekműsorokkal is készülnek, mindez közvetlenül a Balaton partján.

Balatonboglár, 2018. június 16–22.

A Tribidabo zenekar

ÖRDÖGKATLAN 2018

Idén már a 11. „mezítlábas” fesztivált szervezik, ott lesz a Csík Zenekar, Presser Gábor, Tompos Kátya, a Sztalker Csoport, lesznek cirkuszi előadások, gyerek- és családi programok. Both Miklós Ukrán Udvarában négy nap alatt egy ukrán falusi évet fognak bejárni, érintve a szokásokat: az adott évszak énekeit, táncait, beszélgetéseit, gasztronómiai jellegzetességeit mutatják meg.

Az Aralica Kertben olvasósarok, MeseTérKép és sok más program várja a gyerekeket, délután pedig ugyanitt táncház lesz. Számos színházi előadást is megnézhetünk: a Kassai Thália Színház a Leenane szépe, a Sztalker Csoport a Míg fekszem kiterítve, a Nézőművészeti a Kivettem egy gömböt fejemből című előadással érkezik.

Nagyharsány és környéke, 2018. július 31–augusztus 4.

MESTERMŰVEK A RADNAI-GYŰJTEMÉNYBŐL

A Bibliamúzeum időszaki kiállítása a 20. századi műgyűjtő, Radnai Béla magángyűjteményének legjelentősebb alkotásait mutatja be. A tárlaton láthatjuk többek között Szőnyi István, Derkovits Gyula, Rippl-Rónai József, Barcsay Jenő, Szobotka Imre és Borsos Miklós festőművészek alkotásait, valamint Medgyessy Ferenc, Schaár Erzsébet szobrászművész és Ferenczy Noémi gobelinművész munkáit is.

Budapest, Bibliamúzeum, 2018. április 26. – október 13.

Rippl-Rónai József: Maszkos csendélet

FERTŐRÁKOSI KŐFEJTŐ ÉS BARLANGSZÍNHÁZ

A Fertőrákosi Barlangszínházban idén 42 alkalommal 18-féle kulturális produkciót láthatnak a nézők. Fellép többek között Feke Pál a rock'n'roll műsorával, megnézhetjük a Sing sing sing című musical produkciót, a Kölcsönlakás és A sevillai borbély c. előadásokat.

Fertőrákos, 2018. szeptember közepéig

VARSÓI MELÓDIA

Tompos Kátya és Adorjáni Bálint előadásában először lesz látható Leonyid Zorin színműve. A darabot még 1968-ban Töröcsik Mari és Sztankay István vitte sikerre, a történet szerint egy orosz fiú és egy lengyel lány egymásba szeretnek, de az ötvenes évek Szovjetuniójában nem lehetnek egymáséi: a történelem tíz hosszú évre választja el őket egymástól, próbára téve ezzel szerelmüket.

Balatonföldvár, Kultkikötő, 2018. július 19.

JÚLIUSI KIMENŐ

SZEMLŐ-HEGYI-BARLANG

Hűsítő nyári program lehet a budapesti barlang meglátogatása: a hőmérséklet 12 fok körüli. A barlang felett játszóteret és pihenőparkot is találnak a családok, illetve az előtérben egy interaktív kiállítás is várja a látogatókat. A túraútvonal közel 300 méter, amelyet az érdeklődők járdákon és lépcsőkön járhatnak be; a hatásvilágítás lehetővé teszi, hogy megcsodáljuk a falakat gazdagon borító, Európában ritkaságnak számító borsókő-kiválásokat és gipszkristályokat. A vezetett túrák óránként indulnak, kedd kivételével 10 és 16 óra között.

Budapest

SHAKESPEARE FESZTIVÁL ÉS ERDÉLYI HÉT GYULÁN

Az idén 55. évadában járó Gyulai Várszínház az elmúlt évek hagyományainak megfelelően összművészeti programsorozatot kínál. A szervezők több mint 70 előadással várják a nézőket, lesz bábelőadás, gyerekszínházi produkciók, musicalek, történelmi drámák, népzenei és világzenei fesztivál, komolyzenei koncertek és táncszínházi előadások is.

A nemzetközi Shakespeare Fesztivált idén Hamlet és Társai címmel rendezik meg: nemcsak a shakespeare-i

remekmű, hanem különböző átíratái, parafrázisai kerülnek a középpontba. Az Erdélyi hét című program keretében minden nap más-más erdélyi magyar színház előadását láthatja majd a közönség, megnézhetjük a Liliom, a Double Bind, a MaRó, a VANmeSe, a Barbárok, a Zűrzavaros éccaka és a Búbocska című előadásokat. A szervezők olyan alkotókat is hívtak, akiknek színházi beszédmódja közelebb áll a fiatal generációhoz, ilyen például a Sztalker Csoport és az IttÉsMost Társulat.

Gyula, 2018. augusztus 11-ig

Részlet az angol Flute Theatre Hamlet című előadásából

BALATONI NYÁR – ÍRÓFÉNYKÉPEK AZ 1950-ES, '60-AS, '70-ES ÉVEKBEN

Talán nem meglepő, hogy a nyári kikapcsolódás ideje alatt íróink sem tettek mást, mint fürödtek, vitorláztak, társas életet éltek a Balaton északi vagy déli partján. Aki szeretné megcsodálni, hogyan tartja az evezőlapátot Ottlik Géza vagy Nagy László, hogyan vitorlázik Mészöly Miklós, Örkény István vagy Déry Tibor és hogyan készít szódát Németh László, az ne hagyja ki a kiállítást. A fotók mellett az írók és költők Balatonhoz kötődő műveiből vett idézetek is olvashatóak, amelyekben a tájnak, a víznek és az itt szerzett élményeiknek állítanak emléket.

*Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum,
2018. szeptember 16-ig*

VAJDAHUNYADVÁRI NYÁRI ZENEI FESZTIVÁL

Júliusban szimfonikus koncerteket, valamint a Budapest Bár, a 100 Tagú Cigányzenekar és a Sabbathsong Klezmer Band előadásait élvezhetjük ebben a reneszánsz környezetben. Minden hétfőn és csütörtökön a szabadban hátradőlve élvezhetjük Csajkovszkij, Bach, Beethoven vagy éppen Vivaldi szerzeményeit.

Budapest, Vajdahunyadvár, 2018. július 2. és augusztus 2. között

A MÁV Szimfonikus Zenekar gálaestjén Suhan Ji vezényel majd.

GHYMES FESZTIVÁL

Idén Szigligeten rendezik meg a programsorozatot, lesz táncház, költői est, fellép a Tabulatúra régizene-együttes és természetesen a Ghymes is.

Szigliget, 2018. július 6–8.

Fotó: Nagy Gyula

KALANDSZIGET TISZAFÜRED

A kalandparkban 15 m magas mászótorony és kilátó, 140 akadályból álló kalandpályarendszer, óriás csúszópálya várja a családokat. A 18 hektáros területen palló úton közlekedhetünk a sziget csodálatos élővilágát figyelve.

Tiszafüred, 2018 májusától

SZÉDÍTŐ BÉRCEKEN

Amikor a Bodrogon lágyan ringatózó stégen kortyoltunk egy pohár Kikelet hárslevelűt – amiért útközben ugrottunk be Tarcalra –, még nem gondoltam, hogy kalandos hétvégénken nem a tokaji bortól fogunk megszédülni. Egy sárospataki vendégház kertjében állítottuk össze zempléni látogatásunk útvonalát, s mire megpirkadt, kész is volt a haditerv.

◆ Szombatra vártúra, vasárnapra kalandtúra. Sátoralja-újhely és környéke bőven nyújt elég látnivalót, ha csak a hétvégénk szabad, de a több napra tervezett nyaraláson sem fogunk unatkozni. Gondolhatnánk, hogy Tokaj és környéke (Mád, Tarcal, Bodrogresztúr, Erdőbénye) elcsábítja a turistákat az Észak-Zempléntől és Hegyköztől, azonban Újhely szállodái telt házzal üzemelnek hétvégéken, így, ha nem foglaltunk időben, ajánlott sátrat is rakni a csomagtartóba.

RÁKÓCZIAK NYOMÁBAN

A Zemplén vidékét nem érintette a Török Hódoltság (az Erdélyi Fejedelemséghez tartozott), viszont a különböző belviszályok, összeesküvések és szabadságharcok nem kímélték. A **Sárospatakat**, **Füzért** és **Regéct** érintő körtúrán – mintegy 120 kilométer autóval, érdemes korán indulni – a felnőttek bepillanthatnak a Rákócziak egykori életébe, a kisebbek pedig háromszoros várkapitányként büszkélkedhetnek az esti lefekvés előtt.

A **sárospataki Rákóczi-vár** hazánk legnagyobb és legelső reneszánsz műemlékei közé tartozik, egyben az ország legjelentősebb Rákóczi-kultuszhelye is. Az épületben kialakított, díjnyertes Rákóczi-kiállítás a korhű bútorokon és ruhákon kívül II. Rákóczi Ferenc fejedelem gyerekkori ábécés könyvét és saját kezével faragott gyertyatartóit is megtekinthetjük. Az északi sarokbástya

szegletén, az emeleten a Sub Rosa erkély ugrik ki, nevét a kerek erkélyszoba festett boltozatának zárókövét díszítő stilizált rózsáról kapta. Ebben a szobában tartották a Wesselényi-összeesküvés titkos tárgyalásait Wesselényi Ferenc, I. Rákóczi Ferenc, Nádasdy Ferenc, Zrínyi Péter, Frangepán Ferenc részvételével. A korabeli harcokat az idén 8. alkalommal megrendezett Ostromhétvégén élhetjük át, a hagyományosan július második hétvégéjén megrendezett eseményen korhű ruhában magyar, szlovák és lengyel katonák ostromolják Sárospatak várát. (Info: rakoczimuzeum.hu.)

Következő állomásunk **Füzérradvány**. Az itt található Károlyi-kastély teljes felújítása május végén kezdődött, így a hamisítatlan itáliai reneszánszot és kora barokkot idéző belső termek egyelőre nem látogathatók. Bőven megéri a látogatást a kastély kertje, amelynek teljes körű rekonstrukcióját 2015-ben fejezték be. A vadkárók megelőzése érdekében körbekerítették, felújítottak hat hidat és a sétányokat, az elmúlt évtizedekben elhanyagolt és beerdősödött halastó medrét kikortázták és feltöltötték vízzel, így a mintegy 90 hektáros park újra visszanyerte régi pompáját. Látogatása ingyenes, a parkolás 200 forint.

Bár a **füzéri vár** helyreállítása az elismerések mellett erős építészeti vitákat is kiváltott, laikusként már a falu

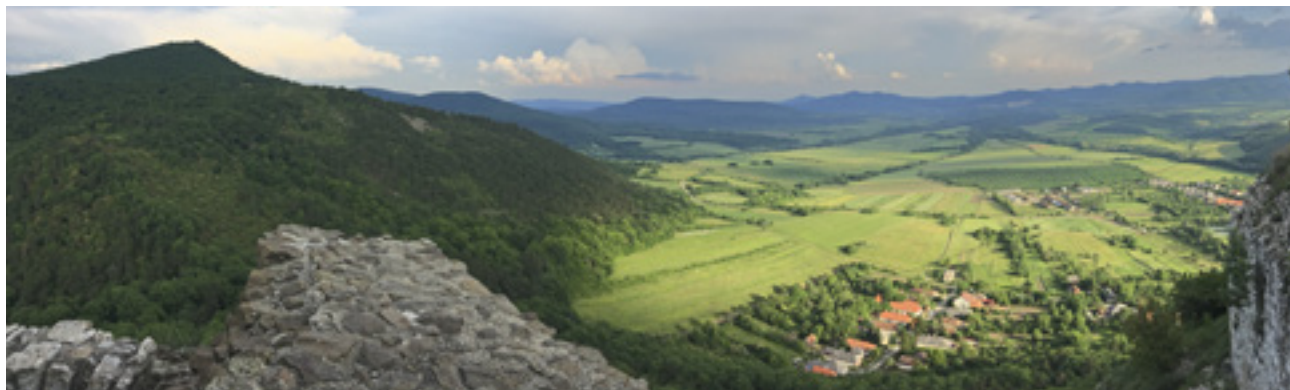

Füzér vára a faluban található látogatóközpont kertjéből nézve

felé vezető útról nézve is lenyűgözőek a meredek vulkáni kúpra épített vár jellegzetes, hófehér falai. Az ország hét természeti csodája közé is megválasztották, azon kevés váraink egyike, amely a tatárjárás előtti korban épülhetett. Sorsát a Wesselényi-összeesküvés pecsételte meg, a felkelés leverése után a császári csapatok felégették, később a lakosság a köveit elhordta. A renoválási munkálatok 1992-ben kezdődtek meg, 2014–15-ben pedig a felsővár egyes részeit újjátették fel. Kapubástyájáról csodálatos kilátás nyílik a Zemplén csúcsaira és az Alföldre, a termekben jól felkészült idegenvezetők kalauzsolnak körbe és mesélik el a vár történetét. A felnőttjegy ára 1700, a diákjegy 1100 forintba kerül. A várhoz vezető ösvény meredek, érdemes a parkolótól (fizetős, 600 Ft) félórás sétára számítani a feljutásig. (Info: fuzervara.hu)

Vártúránk utolsó állomása **Regéc**, autóval egyórás út Füžértől. II. Rákóczi Ferenc Bors várában született, de csak négy hónapos volt, amikor édesapja, I. Rákóczi Ferenc

meghalt, ezért édesanyja, Zrínyi Ilona Regécre költözött gyermekeivel 1677-ben. Évekig a várban laktak, közben Zrínyi Ilona Thököly Imrével kötött házasságot, az ifjú fejedelem pedig latinul tanult, és a kuruc eszmékkel ismerkedett. 1685-ben a váradísa elfogatta Thökölyt, ezért a kurucok beálltak a török ellen küzdő csapatok soraiba. Regéc vára is – mint a kurucok hadellátó központja – megnyitotta kapuit, azzal a feltétellel, hogy cserébe a császáriak oda nem vonulnak be. Nem így történt, *Caprara* generális a császári rendelet értelmében a várat 1686-ban leromboltatta. Egészen 1990-ig csend honolt a Rákóczi-sasfészkek romjain, de ekkor a 120 lelkes Regéc község elhatározta, hogy helyreállítja a falu büszkeségét. A régészeti feltárások 1999-ben kezdődtek, 2010-re az északi bástya visszaépítése fejeződött be, majd újjáépült az öregtorony, a Nemzeti Várprogram keretében pedig jelenleg is tart a felújítás. A vár mindennap 9–19 óra között látogatható, a belépőjegy felnőtteknek 500, diákoknak, nyugdíjasoknak 300 forint. (Info: regecivar.hu.)

Kilátás a füzéri várból

A füzérradványi Károlyi-kastély védett kertje

A Sóllyom átcúsúzó kötélpályája élesben

AZ ADRENALIN NYOMÁBAN

Hajdanán a felbukkanó labancok pumpálták fel a várkapitányok és a helyi lakosság vérnyomását, napjainkban párját ritkító kalandpark emeli a vállalkozószelleműek adrenalin szintjét. A 2009-ben átadott – Közép-Európa legnagyobbjának számító – bobbálya után 2015 márciusában nyílt meg a Magas-hegyet a Szár-heggyel összekötő, „Dongó” fantáziánévű, tartóoszlopok nélküli, zárt kabinos kötélpálya. A két hegy között két, egyenként hat fő szállítására alkalmas kabin közlekedik 152 méteres magasságban, a kötélpálya hossza 1036 méter, és az egész rendszer akadálymentesített, így mozgáskorlátozottak is látogathatják. Működés közben a Dongó a városból nézve is félelmetes látványt nyújt, azonban az igazi „rettegést”

2016-ban üzemelték be: a „Sóllyom” névre keresztelt átcúsúzó kötélpálya a két hegy között kifeszített drótkötél, amelyen ülő hevederben szabadon csúszhatunk át a Dongó pályájával párhuzamosan, 80 km/h sebességre felgyorsulva másfél percen keresztül a Szár-hegyig. A Zemplén Kalandpark itt még közel sem ér véget! Itt van az ország leghosszabb libegője: az 1332 méter hosszú pálya a park főbejáratától indul, segítségével közelíthető meg a hegytetőn található Dongó és Sóllyom, valamint a kilátó, a középső állomáson kiszállva pedig a kalandtúrapályákat, játszóteret és a jámborabb látogatókat megörvendeztető 15 állomásos tanösvényt közelíthetjük meg. (Részletek, árak, nyitvatartás: zemplenkalandpark.hu) ♦

Tippjeink:

A Zemplén Kalandpark egész napos program! Érdemes hétköznap reggel nyitásra vagy picivel hamarabb érkezni, főleg akkor, ha a kabint és/vagy az átcúsúzó kötélpályát is ki akarjuk próbálni, amelyek igen nagy népszerűségnek örvendenek.

A füzérradványi kastély ugyan zárva, de a park pavilonjaiban kialakított szálláshelyek továbbra is működnek. Info: eszakzemplen.hu

Sárospatakon érdemes Bodrog-parti vendégházakat foglalni, ilyen például a Dóri szálláshely vagy a Bodrogpart vendégház.

Éttermeivel Sátoraljaújhely inkább a hagyományos magyar konyhát képviseli; Sárospatakon a Boros Borbárban kitűnő kiszolgálással, modern ízekkel és gondosan válogatott tokaji borokkal találkozhatunk.

07.04. #Sohavégetnemérős
07.11. Jupiter holdja
07.18. Budapest Noir
07.25. Valami Amerika 3
08.08. Lajkó - Cigány az ūrben
08.08. Kincsem
08.15. 1945
08.22. A viszkis
08.31. Ruben Brandt

Az elműlt pár év legjobb magyar alkotásaival várunk minden friss levegőre vágó filmszeretőt Budapest szívében, egy csodaszép, panorámás, kutyabarát helyszínen.

További információk: varkertbazar.hu

várKERT Mozi

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON, zoológus

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

BENT VAGYUNK A VÍZBEN!

Nyár derekán szinte mindenki a strandra kívánczik: belemerülni a hűsítő habokba. Vajon az állatok is így vannak ezzel? Persze nem a bálnákra, delfinekre vagy vízilovakra gondolunk, esetükben ez nem kérdés, hanem a szárazföldiekre, mint amilyenek mi magunk is vagyunk. Egyáltalán, melyik állat tud úszni, és melyik nem?

- ◆ Nem mindig könnyű megmondani egy állatról, hogy otthonosan mozog-e a vízben, vagy úgy, mint a nyeletlen balta. A tevéről például sokan azt feltételezik, hogy nem tud úszni – talán azért, mert a sivatagban él, ahol nem sok hasznát veheti ennek a képességnek. Ám a tapasztalat az, hogy a sivatag hajója nagyon is örömet vízre száll, és éppen úgy úszik, mint a lovak. Az elefántról is nehéz elhinni ránézésre, hogy oszloplábaival kiválóan úszik, pedig így van: a hatalmas test súlyából veszítve könnyeddé válik a vízben, s az állat még búvárkodni is tud, ormányát légzőpipaként használva, ha a víz alá merül. A disznóról a dagonyázás jut eszünkbe, de hogy a mélyebb vízben sem süllyed el, azt már kevesen gondolják róla. A házimacsskáról közismert, hogy nem szereti a vizet (bár ez egyes macskafajtákra nem feltétlenül igaz), de ez nem jelenti azt, hogy szükség esetén ne tudna úszni – csak éppen nem szeret.

SÉTÁLNAK A VÍZBEN

Kézenfekvő lenne a feltételezés, hogy az emlősök azért tudnak szinte mind úszni, mert négy lábon járnak, testtartásuk pedig járás közben is vízszintes, így könnyen ráfekszenek a hullámokra, és „kutyauzásban” haladva voltaképpen csak a szárazon megszokott mozgásformájukat kell folytatniuk. Ez a legtöbb esetben így is van, de korántsem mindig. A kenguru például üldözői elől gyakran menekül a vízbe, és ott úzásba vált, holott esetében ez elég nagy mértékben különbözik a két lábon ugrálástól, amellyel a szárazon halad. A lajhár sem hátúzásban úszik, hanem a hasára fordulva; szüksége is lehet erre, hiszen a dél-amerikai őserdőkben gyakoriak az árvizek, amikor az egész talajt elönti a folyó.

Kép: Profimedia – Red dot

Északi elefántfóka a mexikói Guadeloupe-sziget partjainál.

De még a denevérek is tudnak úszni, szárnyaikkal csapkodva a vizet, ami valamelyest az ember pillangóúszására emlékeztet.

ÚSZÓLECKE VIDRA MÓDRA

Míg a legtöbb szárazföldi emlős „kutyaúszásban” úszik, vagyis tulajdonképpen úgy mozgatja a lábait, mintha járna, addig a kimondottan vízben élőknél sokkal kifinomultabb technikájuk van erre. Meglepő módon ők nem mindig születtek úszók. A vidrakölykök eleinte kimondottan idegenkednek a víztől, az anyjuk szó szerint beledobja, kényszeríti őket az alámerülésre. Amikor viszont ráéreznek a dolog ízére, hajlékony testük és farkuk kígyózó mozgásával suhannak a hullámok között. A jegesmedve a mellső mancsainak oldalirányú csapásaival úszik, a széttett hátsókkal inkább csak kormányoz. A fókák úszástechnikája csoportonként eltérő: míg a valódi, avagy fületlen fókák halak módjára a hátsó

uszonyaikkal eveznek, és a mellsőkkel kormányoznak, addig a fülesfókák éppen fordítva: a hátsókat használják az irányváltáshoz, és a mellső uszonyok erőteljes csapásával szinte repülnek a vízben, mint a pingvinek.

LEBEGNI VAGY SÜLLYEDNI

Az emlősök úszóképességéhez hozzájárul az az adottság, hogy szőrzetet viselnek. A szőrzet ugyanis tetemes mennyiségű levegőt ejt csapdába, ami segít a testet fenntartani a víz színén. Ennek jelentősége persze főleg az apró állatok esetében nagy. A vízbivalyt nyilván nem a bundája tartja a felszínen, a hajtörést szenvedett patkány azonban akár napokig is képes szétterpesztett lábakkal, szinte mozdulatlanul lebegve vitetni magát az áramlatokkal, míg egy elérhető lakatlan szigetet talál, ahol partra szállhat. A kutyák többsége ösztönös úszó, de vannak olyan egyedek is, amelyeknek az első próbálkozásai igencsak ügyetlenek: nem egyenletesen kalimpálnak, ➤

A Rajan nevű, szelídített ázsiai elefánt kétnaponta tíz percet úszik az Andamán-szigetek partjainál, az Indiai-óceánban.

hanem kilépni igyekeznek a vízből, amitől a testük függőleges helyzetbe kerül, és süllyedni kezdenek, a víz pedig a szemükbe fröcsköl – némelyiküknek egy életre el is megy a kedve a strandolástól.

A ZSIRÁF ÉS AZ EMBERSZABÁSÚAK

Voltaképpen csak két olyan állatcsoport van az emlősök között, amely nem tud ösztönösen úszni: a zsiráfok és az emberszabású majmok. A zsiráfnak egyszerűen a testalkata nem alkalmas rá: annyira függőlegesek az arányai, hogy sehogyan nem tud az úszáshoz szükséges, vízszintes testtartást felvenni. Az azonban rejtély, hogy miért vesztették el az emberszabásúak – az orangutánok, gorillák, csimpánzok, sőt, a gibbonok is – az úzás ösztönös képességét, amely egyébként annyira általános az emlősök világában. Míg a makákóknak több fajáról is köztudott, hogy szívesen vetik magukat a vízbe, akár hűsölés, táplálékyszerzés vagy akár gőzfürdőzés céljából,

addig legközelebbi rokonaink kimondottan idegenkednek a víztől: bár szívesen eljátszadoznak vele, mint izgalmas, érdekes anyaggal, de bele nem merülnek. Viszont megtaníthatók úszni; ezt bizonyítja egy 2013-ban készült filmfelvétel is, amelyen egy orangután lelkesen tempózik egy úszómedencében.

EMBER A VÍZBEN

És mi a helyzet velünk, emberekkel? Megoszlanak a vélemények arról, hogy nekünk ösztönös képességünk-e az úzás. A csecsemőkori úzás hívei szerint az újszülött tud úszni, csak ha nem gyakoroltatják vele időben, akkor elfelejti. Ezzel szemben áll az a vélemény, amely szerint ez tévedés: azt, hogy a csecsemő alámerítve ösztönösen visszatartja a lélegzetét, nem szabad összetéveszteni a tényleges úzással, még akkor sem, ha utána valóban gyorsan megtanul mozogni a vízben. Az viszont bizonyos, látva a különböző gyorsasági

Háromujjú lajhár úszik a panamai esőerdő tavában.

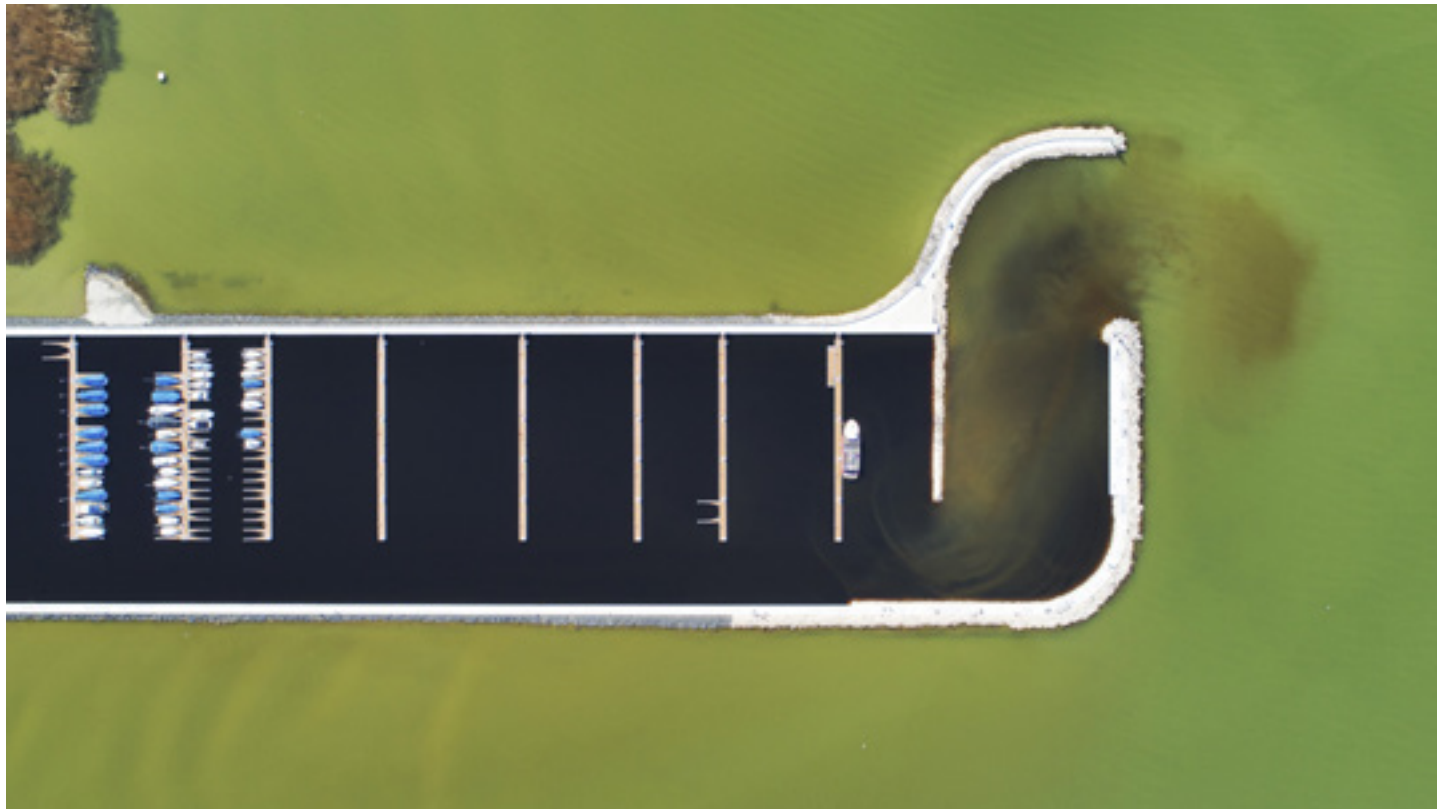
is ügyességi vízisportok legkiválóbb versenyzőit, a gyorsúszástól a szinkronúszáson át a vízilabdáig, hogy az ember olyan teljesítményeket képes elérni a vízben, amelyeknek egyetlen más, nem vízi életmódra specializálódott élőlény sem tud a nyomába érni. ♦

Az uszkárok és a portugál vízikutyák szőrzetének hagyományos nyírása eredetileg a vízben való könnyebb mozgást és az ízületek védelmét szolgálta.

A hullók többnyire tudnak úszni. Érdekes viszont, hogy egyes víziteknősök, amelyek a sekély vizekben élnek, kimondottan ügyetlenek, ha nem ér le a lábuk; a mély vízbe akár bele is fulladhatnak.

Míg a legtöbb röpképtelen madár szegycsontja lapos, addig a pingvineké tarajos, és fejlett repülőizmok is tapadnak hozzá. A pingvin ugyanis valójában repül, csak nem a levegőben, hanem egy sokkal sűrűbb, nagyobb ellenállású közegben: a vízben.

Számos állat van, amely a szárazföldi életmód után „meggondolta magát”, és visszatért a vízbe, ilyenek például a cetek. Ám ha egyszer már tüdejük fejlődött, újra kopolyút növesztetni ennyi idő alatt nem tudtak, lélegezniük a légkörből kell.

Természetes szinkavalkád Kép: Böröczky Bulcsú (a pályázat fődíjas fényképe)

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
TERMÉSZETKÖZELBEN

MADÁRTÁVLATOK

- ◆ Sikeresen startolt az I. Hazai Drónfotó Pályázat a MyActionCam Magyarország Kft. szervezésében, a megmérettetésre több mint ezer fényképpel pályáztak a résztvevők. Ez a magas szám is mutatja, hogy az elmúlt évek gyors technológiai fejlődésének köszönhetően már nemcsak a hadiipar vagy az úri gyerekek drága „hobbija” a légi fotózás. A napjainkban már néhány tízezer forinttól megvásárolható drónok új távlatokat nyitottak a fényképezés amúgy is szinte követhetetlenül gyorsan fejlődő világában. Az elismert fotósokból álló szakmai zsűri – többek közt Kálló Péter, Csudai Sándor – **Böröczky Bulcsú** balatoni kikötőt ábrázoló fényképét díjazta első helyezéssel, **Ötvös Sándor** pécsi tévétoronyról készült lélegzetelállító alkotása pedig közönségdíjat érdemelt. A pályázatra és a drónfotózásban rejlő lehetőségekre érdemes figyelnünk, mindkettő most bújik ki a gyerekcipőből.

A többi nyertes alkotást a pályázat honlapján is megtaláljuk: dronephotoaward.org. ◆

^ Életút. Kép: Tóth Dezső

Gyermekvasút a téli Hűvösvölgyben. Kép: Gábor Zoltán v

OLVASNIVALÓ EGY HÓNAPRA, ÉRTÉKEK EGY ÉLETRE.

KÉPMÁS MAGAZIN-ELŐFIZETÉSEK:

ÉVES ELŐFIZETÉS (nyomtatott):
9540 Ft helyett **6900 Ft**

TÁMOGATÓI ELŐFIZETÉS
(nyomtatott): 12 000 Ft

MEGRENDELHETŐ:
kepmas.hu/elofizetes

ÉVES VEGYES ELŐFIZETÉS
(1 digitális + 1 nyomtatott példány)
12 360 Ft helyett **10 290 Ft**

MEGRENDELHETŐ:
digitalstand.hu/kepmas

**A 100 oldalas havilapot keresse az újságárosoknál,
vagy fizessen elő könnyen és gyorsan! kepmas.hu/elofizetes**

ITT KELL LENNED, HOGY ELHIDD.

Magyarország minden évszakban többet tartogat annál, mint amennyi a fotókba belefér. Találj rá ezen a nyáron új kedvenc helyeidre!

KIS-BALATON – BIVALYREZERVÁTUM

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG KORMÁNYA ÉS A
MAGYAR TURISZTIKAI ÜGYNÖKSÉG MEGBÍZÁSÁBÓL

MAGYARORSZÁG
RÁD VÁR

HELLOMAGYARORSZAG.HU

2AM9ED

stílusos, bátor, elkötelezett

GRYLLUS VILMOS

„UHERECZKY ESZTER, A MARCZIBÁNYI TÉRI KODÁLY ISKOLA ÉNEKTANÁRA ÉS KÓRUSVEZETŐJE, A GYERMEKI HANGOK ÉS LELKEK ISMERŐJE, AKI MINDEN DALOMHOZ MEGTALÁLJA A MEGFELELŐ GYEREKHANGOT, AKÁR LEMEZFELVÉTELRE, AKÁR KONCERTRE KÉSZÜLÜNK.”